

Gunnar Elstad

Hvorfor, Herre !?

Hvor er Gud når livet er vondt og meningsløst ?

Fra boken «Grunnleggende sjelesorg», Lunde Forlag 2000

Når livet gjør vondt

Hva slags tanker har jeg om et "normalt" liv?

Tror jeg at normalen er det smertefrie og problemfrie?

Tenker jeg slik om livet, blir jeg altfor uforberedt på at noe kan kjelke seg til.

Bibelen viser oss hvordan et normalt liv er. Den presenterer oss for mennesker som møter både sorg og smerte, kriger og ulykker, sykdom og nød, det groteske og det uforklarlige. Men slike skriftavsnitt blir sjelden tatt fram i forkynnelsen - kanskje fordi vi ikke opplever dem tilstrekkelig "oppbyggelige", eller har vanskelig for å tro at de taler inn i vår situasjon.

Vi har derimot ofte en ide om at det skal "lønne seg" å være kristen, og at en kristen nærmest skal være forskånet fra å oppleve det tragiske, vonde og meningsløse. En bekjent av meg sa noe som fikk mange til å tenke. Etter å ha fått kreft, sa hun: "Hvorfor skulle ikke jeg få kreft når så mange andre jeg kjenner har fått det". Selvsagt var det vondt å få en slik diagnose - veldig vondt. Men det var ikke stikk i strid med det synet hun hadde på livet.

Altfor ofte snakker vi for lett vint om de problemene og smertene som møter oss. Problemene skal helst ikke være for store, og vi skal komme ut av dem innen det vi selv oppfatter som "rimelig" tid. På vitnemøter hører vi vitnesbyrd om hvordan Gud mirakuløst har ført oss ut av problemer og smerte. Vi kan nok fortelle at vi *har hatt* det vondt - *før*. Derimot er det sjelden vi vitner om at vi *har* det vondt - *nå (!)* og har hatt det vondt i lengre tid. Det ligger liksom i kortene at "*Med bønn og Bibel vert allting godt*". Og den som ikke føler det slik, bør tie stille.

Det er ikke bare det at vi er uvant til å tenke at Bibelen har forberedt oss på lidelse og det meningsløse. I tillegg er vi ofte tilbøyelige til å tro at det er først i vår egen tid vi har blitt så opplyste at vi skjønner hvor meget vondt det er i denne verden.

Et besøk på en gammel kirkegård kan fort vise oss at mange må ha skjont det før. Der kan vi finne en serie gravsteiner som viser oss at flere mannfolk i sin beste alder gikk bort på samme dag. Fiskebåten gikk med, og mange mistet ektefelle, barn og brødre. Eller vi ser gravsteiner som viser at mange forholdsvis unge mennesker døde i løpet av ett og samme år. Det var tuberkulosen eller spanskesyken som herjet.

For kuriositetens skyld kan vi ta med et sitat fra Peter Dass' "Nordlands Trompet" der dikterpresten skildrer en smerte som var nær sagt de fleste erfaring i et miljø der en livnærte seg ved å ro fiske, og det hørte med til naturens orden at noen ble borte på havet:

*Når Jupiters fyrverkerier går av,
da kjennes et støt gjennom himmel og hav,
langs land trekker skum sine snorer.
Snart hører man tidend på annen hver ø
om den og om den som er druknet i sjø
og kullseilt i viker og fjorder.
Man sørger i nesten hvert eneste hus,
for Neptun har lagt deres lykke i grus,
akk, sjøen han røver så mange.
Der sitter en enke forlatt på en strand,*

*og her er en annen som mistet sin mann,
for henne blir dagene lange.*

Man møter en far med en sønnflokk stor.

"Hvor er dine sønner?" "De ble i en fjord."

Så spør man en sønn om hans fader.

Han gråter, og legg ham det ikke til last.

*"min far er blitt borte med takkel og mast,
og sorgen meg aldri forlater".*

Du ser kjære leser, hvor skarpe gevær,

hvor farlige ting elementene er,

for hvem kan vel Neptun betvinge?

Jeg sier deg: folk som er gamle og grå

og red hele livet på bølgene blå,

kan merke en angst i sin bringe.

Jeg kjenner selv mangen en aldrende mann,

som fór all sin tid på det skummende vann

og stirret dets farer i øyet:

en dag kan det komme et uventet kast,

så båten blir veltet med hele sin last,

han synker med skinnvest og trøye.

- - - 0 0 0 - - -

Når mennesker finner slik ynkelig død,

da ser våre øyne en smerte og nød

som må våre hjerter forferde.

Når bror ikke makter å frelse sin bror,

da råder en avmakt ufattelig stor

hos lege såvel som hos lærde.

Likevel - det er ikke noe som tyder på at så mange tok dette som et tegn på at de skulle slutte å tro på Gud.

Salmenes bok har som et sentralt tema at Gud synes å ha glemt den troende og nå skjuler seg. Den anfektete kjenner seg igjen i ord som: "*Hvor lenge, Herre? Vil du glemme meg for alltid? Hvor lenge vil du skjule ditt ansikt for meg? Hvor lenge skal jeg ha uro i sinnet, og hele dagen ha sorg i hjertet*" (Sal 13,2-3).

Salme 40 forteller om anfektelse. Salmisten har tidligere jublet over Guds hjelp og frelse (v 1-11). Leser vi bare disse første versene (og mange gjør tydeligvis det, for de er hyppig sitert i vitnesbyrd, og det er laget mange lovsanger over dem), skulle vi nesten tro det var en lov-salme vi holdt på med.

Men i vers 12 blir stilen annerledes. Selv om salmisten har hatt det godt - *før*, så har han det i alle fall vondt - *nå* ! Salmisten er fortvilt over sine synder. Mennesker står ham imot, spotter ham og forfølger ham. Han synes Gud venter lenge før han svarer - altfor lenge.

Men han ser tilbake på en tid da han hadde det godt, og han setter sin lit til at Gud vil hjelpe ham igjen. Han venter utålmodig på Gud (v 2), og utålmodig sier han "Min Gud, dryg ikke!" (v 18)

Salme 42 og 43 har samme innhold. Også denne gangen har salmisten det vondt nå. Også denne gangen vet at han har hatt det godt engang, og setter sin lit til at han skal få det godt igjen. Men hvor er Gud akkurat nå? Hvorfor drøyer han med å vise seg?

Troen har ikke alltid så meget å støtte seg til. **Ruts bok**, kapittel 1, forteller oss om Noomi som sammen med sin mann og sine to sønner måtte forlate sitt land på grunn av hungersnød. Så dør hennes mann. Sønnene gifter seg med kvinner i det

landet de er kommet til, men så dør sønnene også. Tristere kan det ikke bli. Likevel vil Rut, Noomis svigerdatter, tro på Gud! Og det på en bakgrunn av utsigelig smerte!

Ut av troskrisen

Kristne som før var både glade og overbeviste i sin tro, kan etter å ha opplevd skuffelser og smerte miste frimodigheten og troen. Vi ser det gang etter gang.

Vi skal stoppe ved noen viktige bibelske sannheter som kan hjelpe oss å finne tilbake til Gud igjen. I første omgang virker disse sannhetene tøffe - for ikke å si som et slag i ansiktet. Ofte må vi kjempe med dem en stund før det går opp for oss at de kan hjelpe oss videre.

1. Gud er ansvarlig.

Gud har ikke behag i det onde. Det er nettopp et av Bibelens hovedpoenger at på den ytterste dag skal Guds dom ramme både Djevelen, hans åndehær og alle ugjerningsmenn. Da skal det bli slutt på både ulykker, sykdom, lidelse og død. Og inntil da er både du og jeg kalt til å være med i kampen mot det onde.

Men inntil da lever vi fremdeles i en verden der syndens krefter herjer. Dessuten bruker vi den frie viljen Gud har gitt oss til å såre og skade hverandre. I første omgang kan vi ikke gi Gud ansvaret for alt dette.

Men i annen omgang sitter vi likevel igjen med et vesentlig spørsmål: La gå at det som skjedde har sin årsak i de onde kreftene i verden eller i andre menneskers synder. Men hvorfor grep ikke Gud inn og satte en stopper for det som var i ferd med å skje? Vi vet jo ut fra Bibelen at han kan? (Se f.eks 2 Kor 12, 7-10)

Så blir Gud i siste omgang ansvarlig likevel.

Bibelen har i alle fall bare få eksempler på at Gud ikke nevnes som ansvarlig for det onde og ubegripelige som skjer. Slike eksempler finnes, men de er i sterkt mindretall.

Harald Kaasa Hammer sier i et innlegg i Vårt Land 7 mars 1996 følgende: *“Utenom besettelsesberetningene har jeg bare funnet fire-fem steder hvor djevelen gir direkte fysiske plager.... Det er alt jeg har funnet. Men jeg har foreløpig 148 henvisninger hvor Gud lar konkrete lidelser komme og er avsender for lidelsene. Disse henvisninger er både fra det gamle og det nye testamente.”*

For oss er det mest vanlig å prøve å forsvare Gud og frita ham fra ansvaret. Men gjør vi det, vikler vi oss fort inn i både tankemessige og teologiske problemer. Et av Bibelstedene vi da får problemer med, er Jes 45,7: *“Jeg skaper lyset og danner mørket, jeg skaper lykke og ulykke. Det er jeg, Herren, som gjør alt dette”.*

Skulle vi lese et annet vanskelig avsnitt, kunne det bli Hannas lovsang i 1 Sam 2,1-10.

Vi siterer fra Leif Andersens bok *“Gud, hvorfor sover du?”*, Lohses Forlag, Fredericia 1987, side 32-33. (Boken er også oversatt til norsk på Lunde Forlag)

Som før sagt: Det er almindeligt at ville forsvare Gud ved at tage svaret fra ham. Men dermed har man ikke alene gjort Gud magtesløs og ansvarløs; man har også gjort ham ukærlig. - Kender I ikke den her:

“Gud er skam ikke skyld i lidelser - de kommer fra den Onde. Fra Gud kommer kun glæde, helbredelse, harmoni og lykke; Alle sorger, besværligheder og al modgang kommer fra Satan”?

- Se, så bliver jeg bange! For det betyder jo at hver gang jeg ramler panden ind i modgang og nød, så er det Satan jeg møder! Så er jeg alene igen, alene i et mørkt

værelse med den Onde. Så er det Satan, der almægtigt flår og flenser i mitt liv, som han vil...

Nej, fri meg fra en gud som er så mild at han i veg blindhed overlader Satan al magt over lidelsen, vasker sine hænder og vil være uskyldig og passiv og hellere overgirer os til bøller og bidske hunde end selv får fingrene i snavs. Så langt heller en kærlig og stærk far, hvis veje jeg blot ikke begriber....

...Ja, undskyld mig, men den tankegang (at Gud ikke har ansvaret) har altid i mig dannet et billede av Gud som en rengøringsassistent eller Falck-redder, som forpustet småløber bag den brølende og rivende løve og forsøger at redde, hvad reddes kan. Det skulde altså være Satan, der suverænt og almægtigt gør, hvad han vil, og Gud der trøster og lapper sammen hans ofre.

Nej, Gud er langt mere almægtig end som så. Han er stærk. Og han er kærlig i alt, hvad han gør.

“Herren dører, og gør levende, fører ned i Døds-riget og fører op; Herren gør fattig, gør rig, han nedbøjer, og han ophøjer.” (1 Sam 2,6-7).

2. Derfor kan vi klage til Gud.

Det var det salmistene gjorde. De kom til Gud og spurte både om “hvorfor” og “hvor lenge”. De kom til Gud både med sitt sinne, sin sorg, sin fortvilelse, sin skuffelse. De øste ut sitt hjerte, og visste at Gud både er sterk nok og robust nok til å høre hvordan vi egentlig har det. Han behøver ikke å skånes for våre følelser.

Når vi kommer til Gud, skal vi “komme som vi er”. Vi skal ikke late som om vi ikke er sinte dersom vi er det. Vi skal ikke pakke skuffelsene inn i fromhet. Vi skal ikke gjøre tvilen om til from, men tafatt tro. Vi skal si det som det er.

“Herre, du har alltid rett når jeg fører sak med deg”, sier Jeremia mens anfeltelsen plager ham som verst. “Likevel må jeg gå i rette med deg. Hvorfor...? Hvorfor...?” (Jer 12,1). Ikke rart Jeremia stilte spørsmål. Han hadde gitt sitt liv til Gud, og så møtte han bare motgang og elendighet.

Søren Kierkegaard har skjønt hvor viktig det er å våge å la klagen lyde og øse seg tom overfor Gud:

Job! Job! O! Job!

Sagde Du virkelig ikke andet end disse skønne Ord: Herren gav, Herren tog, Herrens Navn være lovet?

Sagde Du ikke mere? Vedblev Du i al Din Nød blot at gentage dem? - Da hele Tilværelsen styrtede sammen over Dig og laae som potteskaar omkring Dig, havde Du da strax den overmenneskelige Fatning, havde du strax Kærlighedens Fortolkning, Tillidens og Troens Frimodighed?

Er Din Dør ogsaa lukket for den Sørgende, kan han hos Dig ikke vente anden lindring, end hvad verdslig Viisdom kummerligt tilbyder, ved at forelæse en Paragraph om Livets Fuldkommenhed? Ved Du intet Mere at sige, tør Du intet Mere sige end hva de beskikkede Trøstere som stive Seremonimestere foreskrive den Enkelte, at det i Nødens Stund er passende, at sige Herren gav, Herren tog, Herrens Navn være lovet, hverken mere eller mindre, ligesom man siger prosit til den der nyser!

Nei, Du der i din Velmagts Dage var den Under-tryktes Sværd, og Oldingens Kjæp og den Nedbøides Stav, Du sveg ikke Menneskene, da Alt brast - da blev Du den Lidendes Mund, og den Sønderknustes Raab, og den Ængstedes Skrig, og en Lindring for alle dem, der forstummede i Qvaler, et trofast Vidne om al den Nød og Sønderrivelse der kan boe i et Hjerte, en usvigelig Talsmand, der vovede at klage "i Sjælens Bitterhed" og at stride mot Gud. -

Vee den! der opæder Enker og Faderløse, og besviger dem for deres Arv, men vee ogsaa den! der underfundigt vil

bedrage den Sørgende for Sorgens midlertidige Trøst, at give sig Luft, og at "trættes med Gud". Eller er maaske Guds frykten i vor Tid saa stor, at den Sørgende ikke behøver det, hvad der var Skik i hine gamle Dage? -

Tael derfor Du, uforglemmelige Job! gjentag Alt, hvad Du sagde, Du vældige Talsmand, der møter for den Høiestes Domstol uforfærdet som en brølende Løve! I Din Tale er der Fynd, i Dit Hjerte er der Guds-frygt, selv naar Du klager -

Klag, Herren frygter ikke, han kan vel forsvare sig; men hvorledes skulde han kunne forsvare sig, når ingen vover at klage, som det sømmer sig et Menneske. (Fra Søren Kierkegaard "Gjentagelsen".)

3. Guds svar er annerledes.

Klagesalmene, Jeremia og Job lærer oss at Gud ofte er taus når vi kommer til ham med våre spørsmål - eller han svarer på en helt annen måte enn den vi forventer.

I første omgang virker samtalen mellom Gud og Job som et "God dag mann - Økseskaft". Job får ikke svar på akkurat det han spør om. Men han får et møte med Gud! Og dette møtet forandrer Jobs innstilling totalt. Job tilbakekaller til og med det han har sagt. "Før hadde jeg bare hørt om deg, men nå har jeg sett deg med egne øyne" (Job 42,5).

I Kap 15 i Jeremiaboken opplever vi profetens følelsesmessige kaos. Jeremia var djerv nok til å komme til Gud og si "Du er blitt som en sviaktende bekk for meg" (v 18). Men da blir profeten stoppet ved ordene: "Dersom du vender om, vil jeg la deg komme tilbake og stå for mitt åsyn" (v 19).

Vi skal altså få komme til Gud med vårt sinne og våre anklager, men det er en grense et steds. Selv ikke når vi er som sintest, bør vi nærme oss Gud på en uærbødig måte.

Men Jeremia ble hos Gud, og tjente trofast livet ut.

"Hva er meningen med det smertefulle vi opplever?" Dette spørsmålet ligger oss så ofte på tungen. Bibelen utelukker ikke at det er kan være en mening med det. Men den forteller oss som regel ikke hva meningen er!

Og når smertene våre oppleves som verst, trenger vi i alle fall ikke en enkel, om enn velment, forsikring om at "Det er vel en mening med det". Bibelen trøster oss aldri på den måten.

Her forleden hørte jeg en formulering som jeg festet meg ved. Det var en sjelesørger som sa: "Det nest verste jeg hører når noen har det vondt, er ordene 'Det er vel en mening med det'. Det verste jeg hører er 'Det er totalt meningsløst'".

4. Gud er der - og han er glad i oss.

Gud er der selv om han skjuler seg. Uansett hva som skjer med meg, behøver jeg ikke lure på om Gud er glad i meg.

Men Guds prioriteringer er ofte helt forskjellige fra våre. Vi ønsker først og fremst å ha det godt her og nå. Gud er mer interessert i at vi får det godt i evigheten. Vi prioriterer helse, mens Gud prioriterer frelse. Vi tror at det viktigste i livet er å bli kvitt smerten. Gud sier oss at det viktigste i livet er å leve i samfunn med ham.

Ronald Fangen har delt noen slike erfaringer med oss:

Jeg har ofte følt noe av den fred som overgår all forstand, og jeg har alltid visst at den var Guds, ikke min.

Men hva den egentlig var tror jeg først jeg forstod noe av en gang da jeg syntes at det var like vanskelig for meg som før. Jeg var overanstrengt, jeg var dypt bekymret for et menneske jeg elsket og som år etter år hadde kjempet en heroisk, men håpløs kamp med sykdom, jeg syntes at alt ondt hadde åpen vei til meg, og hvor jeg så ut i verden så jeg bare oppløsning og demoni. Jeg spurte meg selv en

morgen: Du som mener at du er omvendt, - hvad er egentlig forandret i ditt liv? Kan du overhodet komme lenger ned i tretthet og forvirring og motløshet? Er du ikke like skremt av verden som før og like avmektig overfor alle oppgaver? Kan det være verre?

Jeg visst straks svaret: Ja, uten Kristus ville det vært verre, - da vilde hele tilværelsen være et mareritt, et djevlesk narrespill. Men Kristus er der. Han har vært i denne verden. Og det er sant at han er verdens lys. Når jeg ser på ham, blir det allikevel noe urokkelig i forvirringen. Og fremfor alt: når jeg ser på ham får også lidelsen en mening.

(“Kristendommen og vår tid”, Gyldendal 1938, side 11):

Ronald Fangen fikk anledning til å erfare enda mer av den smerten som livet kan by på. I 1940 ble han satt i fengsel av tyskerne - enecelle i Møllergata.

I den vanskelige tiden som fulgte, ble de fleste av hans salmer som står i våre sang- og salmebøker skrevet. La oss lytte mer til hva Ronald Fangen sier om den vanskelige tiden i fengslet:

"Jeg lå der trett til døden, oppspilt av uro og angst, - og plutselig kom freden. Jeg så den korsfestede, med mitt ytre eller mitt indre øye - det kan være det samme: jeg så ham. Og min angst forsvant..." "Jeg lærte en ting i denne tiden, som jeg alltid kommer til å være takknemlig for: Min kropp med dens elendighet er min, men den er ikke meg. Min virkelige identitet er troen. Det er først troen som gir et menneske identitet i dypeste forstand. Jeg forstod Kristi ord: 'Den som tror, har evig liv.'"

Bibelen antyder faktisk at Gud kan bruke prøvelser i sin oppdragelse av oss. Vi skal ta med oss noen slike vers:

"Mine brødre, se det bare som en glede når dere møter alle slags prøvelser. For dere vet at når troen prøves, fører det til utholdenhet" (Jak 1,2-3).

"Ja, ikke bare det, vi priser oss lykkelige også over våre trengsler. For vi vet at trengslene gir utholdenhet, utholdenheten gir et prøvet sinn, og det prøvede sinn får håp". (Rom 5,3-4)

"Derfor kan dere juble av glede, selv om dere nå en kort tid må ha det vondt i mange slags prøvelser, om så skal være. Slik blir troen dere prøvet..." (1 Pet 1,6-7)

Også i denne sammenhengen kan vi minne om 2 Kor 12, 7-10, det berømte avsnittet om Paulus' torn i kjødet.

Vi aner ikke hva denne tornen var, om den var en sykdom eller en annen lidelse. Derimot er det tydelig ut fra teksten at Gud selv brukte noe vondt i sin tjeneste. Det var i utgangspunktet vondt. Men Gud hadde ikke mistet kontrollen.

5. Det kristne håp.

Bibelen har et perspektiv på livet som ikke uten videre vinner gjenklang hos oss i dag.

Den forteller oss at livet her i verden aldri kommer til å bli slik det skal være. Her må vi regne med både ondskap og smerte.

Men en dag, den dagen Jesus kommer igjen og skaper en ny himmel og en ny jord, skal alt bli godt - virkelig godt.

Vi skal få en arv som aldri forgår og ikke flekkes til eller visner. Den er gjemt i himmelen for dere som gjennom Guds kraft blir bevart ved troen så dere skal nå fram til frelsen; den ligger alt ferdig til å åpenbares ved tidens ende. Derfor kan dere juble av glede selv om dere en kort tid må ha det vondt i mange slags prøvelser, om så skal være (1 Pet 1,4-6).